

Binnen de vaste commissie voor Economische Zaken, Landbouw en Innovatie hebben enkele fracties de behoefte om over de volgende brieven enkele vragen en opmerkingen voor te leggen:

- Brief van de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu van 16 juni 2011, Hongaars compromisvoorstel inzake teelt van genetisch gemodificeerde gewassen en (on)mogelijkheden van vrijwaringen, Kamerstuk 32 472, nr. 11.
- Brief van de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu van 4 juli 2011, Verslag van de Europese Commissie inzake sociaal-economische aspecten van Ggo's, Kamerstuk 32 472, nr. 12.
- Brief van de minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie van 16 augustus 2011, Stand van zaken bij de oplossing van de kwekersproblematiek, Kamerstuk 27 428, nr. 202.
- Brief van de minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie van 20 september 2011, Beantwoording vragen commissie over de octrooi-problematiek van kwekers, Kamerstuk 27 428, nr. 204.
- Brief van de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu van 29 september 2011, Evaluatierapport Commissie Genetische Modificatie, Kamerstuk 27 428, nr. 205.
- Brief van de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie van 9 november 2011, Toezegging, gedaan in het algemeen overleg Biotechnologie 18 mei j.l. en uitwerking van co-existentieafspraken, Kamerstuk 27 428, nr. 209.
- Brief van de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu van 9 november 2011, Commissievoorstel inzake mogelijkheden voor lidstaten om teelt van Ggo's op eigen grondgebied te beperken of verbieden: amendementen Europees Parlement, Kamerstuk 32 472, nr. 13.
- Brief van de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu van 9 november 2011, Afschrift van de brief aan EFSA over de onafhankelijkheid van de EFSA, Kamerstuk 27 428, nr. 208.

De voorzitter van de commissie,
Van der Ham

De adjunct-griffier van de commissie,
Peen

- **Vragen en opmerkingen vanuit de fracties**
  - ° Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de VVD
  - ° Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PvdA
  - ° Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PVV
  - ° Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van het CDA
  - ° Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de SP
  - ° Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van D66
  - ° Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van ChristenUnie
  - ° Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de SGP
  - ° Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren

- **Reactie van het kabinet**

I. VRAGEN EN OPMERKINGEN VANUIT DE FRACTIES

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de VVD
De leden van de VVD-fractie hebben kennis genomen van de brieven van het kabinet inzake Biotechnologie. Op basis van de stukken hebben de leden van de VVD-fractie de volgende vragen en opmerkingen.

De minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) concludeert in zijn brief van 20 september jl. dat het sectoroverleg constructief verloopt maar nog niet is afgerond, en dat pas in het najaar duidelijk zal worden of een werkbare oplossing in het verschiet ligt. Wat zijn de gevolgen indien er geen oplossing wordt geformuleerd voor het gebruik van al het biologische materiaal waarop octrooirecht rust waarin een of meer geöctrooieerde «traits» zijn opgenomen? Welke instrumenten heeft u tot uw beschikking om alsnog te komen tot een oplossing? Wat zijn de alternatieven volgens u indien het sectoroverleg niet tot een oplossing komt?

De staatssecretaris van EL&I geeft in zijn brief van 9 november jl. aan dat in het kader van het topsectorenbeleid en de ontwikkeling van zogenaamde roadmaps nog zal worden bezien of en op welke manier vanaf 2013 een vervolg aan het project Technologisch Topinstituut Groene Genetica (TTI-GG) wordt gegeven. In 2014 wordt het Programma Groene veredeling geëvalueerd en over de voortzetting besloten. In het kader van het topsectorenbeleid zal worden bezien of het onderzoeksprogramma dat gericht is op het verkrijgen van robuust plantaardig 100% biologisch uitgangsmateriaal in 2012 een vervolg krijgt. Op basis van welke criteria wordt besloten of de (onderzoeks)programma's worden voortgezet?

De staatssecretaris van EL&I geeft in zijn brief aan dat de overheidsbijdrage aan het totale project TTI-GGI € 20 mln. was voor de periode 2007 – 2011. Voor het jaar 2012 wordt de financiering voortgezet. Hoe hoog is de overheidsbijdrage voor 2012? De leden van de VVD-fractie lezen verder dat het Netherlands Genomics Initiative (NGI) in de periode 2008 – 2013 in totaal € 22,3 miljoen uit de FES-gelden in diverse projecten gericht op

plantgenomics investeren. Vanaf 2013 zijn er vrijwel geen middelen beschikbaar vanuit het FES. Hoe gaat de overheid in de toekomst dergelijke onderzoeken financieren of dienen dergelijke onderzoeken voortaan geheel vanuit de markt gefinancierd te worden? Welke rol ziet de overheid voor zichzelf hierin weggelegd?

De staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu (I&M) gaat in zijn brief van 9 november jl. in op het Hongaars compromisvoorstel, dat gebaseerd was op een voorstel van de Europese Commissie inzake de mogelijkheden voor lidstaten om de teelt van genetisch gemodificeerde organismen (Ggo's) op eigen grondgebied te beperken of te verbieden. Sinds de verschijning van het voorstel is veel discussie ontstaan over de juridische houdbaarheid van zulke nationale maatregelen en op welke gronden deze gestoeld zouden kunnen zijn. De leden van de VVD-fractie vragen zich af welk standpunt de Europese lidstaten innemen betreffende dit wetsvoorstel. U acht het van belang dat de afbakening tussen de mogelijkheid voor nationale maatregelen en de Europese veiligheidsprocedure helder blijft. Hoe wordt een goede aansluiting tussen de Europese veiligheidsbeoordeling enerzijds en nationale teeltmaatregelen anderzijds volgens u gewaarborgd?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PvdA

De leden van de PvdA-fractie zijn voorstander van het in Europees verband vastleggen van een volledige kwekersvrijstelling binnen de Bio-octrooirichtlijn (98/44/EG). Mogen deze leden u zo begrijpen dat ook u nog steeds voorstander bent van een tweesporenbeleid en dus ook het wijzigen van de richtlijn, zoals u aangaf tijdens het algemeen overleg van 18 mei 2011? Zo ja, welke initiatieven heeft u tot op heden ondernomen om dit te realiseren? Bent u al met Duitsland, Frankrijk en Denemarken om de tafel gegaan om te bezien hoe de steun die er in diverse landen is voor het inperken van octrooien op planten kan worden benut om de volledige kwekersvrijstelling op Europees niveau in te voeren? Zo ja, waar heeft dit tot nu toe tot geleid? Zo nee, wanneer gaat u dit doen? Uit de brief van minister Verhagen van 16 augustus jl. blijkt dat een groot aantal bedrijven en organisaties zich heeft gemeld als voor- of tegenstander van de volledige kwekersvrijstelling en dat de minister hun inbreng meeneemt in de lopende consultatieronde. Het is de leden van de PvdA-fractie niet duidelijk waarom bedrijven die geen activiteiten hebben op het gebied van plantenveredeling, zich mengen in het debat over intellectueel eigendom in de plantenveredeling. Kunnen de leden van de PvdA-fractie ervan uitgaan dat het kabinet in de lopende consultatieronde goed zal kijken naar de relevantie van degenen die zichzelf gemeld hebben als belanghebbenden in de discussie?

Deze leden vragen zich tevens af wanneer de aangekondigde wet met betrekking tot het regelen van een beperkte kwekersvrijstelling in Nederland naar de Kamer zal worden gestuurd? Tot slot vragen deze leden zich af welke de inzet is van het kabinet met betrekking tot de sectordialoog die op dit moment over het kwekersrecht wordt gevoerd? Bent u bereid een harde deadline te hanteren waarop deze inmiddels al meer dan een jaar durende dialoog tot resultaat moet hebben geleid, bijvoorbeeld vóór de 1 juli 2012?

De leden van de PvdA-fractie zijn ten principale van mening dat lidstaten, indien zij gegronde bezwaren hebben, de mogelijkheid moeten hebben om verbouw van ggo-gewassen op hun grondgebied tegen te gaan. Deze leden zijn dan ook voorstander van initiatieven om de gronden waarop lidstaten verbouw van ggo-gewassen mogen weren te verruimen. Kunt u

aangeven wanneer besluitvorming hierover in Europa kan worden verwacht?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PVV
De leden van de PVV-fractie hebben kennis genomen van de huidige stand van zaken rondom ggo's en het octrooi- en kwekersrecht. Wel hebben de leden nog enkele vragen:

Wat zijn de gevolgen van eventueel invoeren van het Hongaars compromis voorstel? Creëert Nederland daarmee een (negatieve) uitzonderingspositie voor ggo's? Bent u bereid tot het toelaten van ggo's als dit voorstel ingevoerd wordt? Zo neen, waarom niet?

Een ander probleem die de leden van de PVV-fractie vanuit de sector horen gaat over Getherapie. Nederland vindt dat Getherapie valt onder richtlijn 2001/18, terwijl overige lidstaten vinden dat het valt onder ingeperkt gebruik: Richtlijn 2009/41. Waarom is hier geen overeenstemming met andere landen? Wat is de afweging voor de keuze van deze richtlijn? Wat betekent dat voor patiënten en bedrijven?

Uit grootschalige door de EU(-lidstaten) bekostigde onderzoeken blijkt dat er geen veiligheidsrisico's meespelen bij ggo's. De situatie rond veldproeven verbetert echter niet of nauwelijks. Waarom besluit de Raad van State tot vernietiging als er een vergunning door de minister is afgegeven? Hoe kan dit toch? Waar gaat dat mis?

Wat is de stand van zaken bij de dialoog tussen verschillende stakeholders over het octrooi- en kwekersrecht. Boekt men enige progressie?

Wanneer worden de dialoog van de stakeholders en de dialoog van de brancheorganisaties samengevoegd om tot één compromisvoorstel te komen? En wordt deze uitkomst bindend of adviserend voor de uiteindelijke keuze van het kabinet over het al dan niet (beperkt) openstellen van het kwekersrecht?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van het CDA

De leden van de CDA-fractie constateren dat het kabinet de motie van het lid Ormel c.s., Kamerstuk 27 428, nr. 198, nog niet heeft uitgevoerd. Het kabinet wordt in deze motie verzocht een onafhankelijk voorzitter te benoemen die het overleg met alle direct belanghebbenden met betrekking tot kwekers- en octrooirecht vormgeeft. Kan het kabinet toezeggen dat uiterlijk 16 december a.s. een onafhankelijke voorzitter wordt benoemd? Uit de brief van 20 september jl. valt op te maken dat er weliswaar overlegd wordt over de toegang tot biologisch materiaal voor veredelingsdoeleinden en de juridisch ingewikkelde verhouding tussen kwekersvrijstelling, octrooirecht en licenties, maar dat er nog geen werkbare oplossing in het verschiet ligt. Heeft het kabinet een tijdstip voor ogen waarop hij een eindresultaat verwacht?

De Evaluatiecommissie beoordeelt de kwaliteit van het werk van de COGEM als hoog. De leden van de CDA-fractie complimenteren de COGEM met dit oordeel. De leden zien geen praktisch nadeel in het ontvangen van belangrijke adviezen en signaleringen van de COGEM. De vraag is alleen wie dan beoordeelt wat belangrijk is en wat niet. Datzelfde geldt als het kabinet deze afweging maakt; dan bepaalt het kabinet welk advies hij van belang acht. Een tussenoplossing lijkt ons wenselijk: COGEM zendt twee maal per jaar een overzicht van haar adviezen en signaleringen met een korte samenvatting naar de Tweede Kamer en het

kabinet zendt de adviezen en signaleringen waar hij een standpunt op inneemt, integraal naar de Kamer.

De leden van de CDA-fractie vragen zich af wanneer de Kamer het wetsontwerp voor de introductie van een beperkte veredelingsvrijstelling in de Rijksoctrooiwet 1995 tegemoet kan zien. Het kabinet geeft aan voornemens te zijn om de Raad van State te vragen naar een eventuele strijdigheid tussen de TRIPS overeenkomst en een uitgebreide veredelingsvrijstelling. Is dat wel de juiste plek? De Raad van State wordt een advies gevraagd over een Wetsontwerp over een beperkte veredelingsvrijstelling en zou dan in dat advies in moeten gaan op een uitgebreide veredelingsvrijstelling. Indien er geen strijdigheid is, zijn de leden van de CDA-fractie van mening dat er serieus gedacht moet worden over de mogelijke implicaties voor het in te dienen wetsontwerp. De leden achten het verstandig om op korte termijn een apart advies te vragen van de Raad van State over de mogelijke strijdigheid van veredelingsvrijstelling in het octrooirecht met de TRIPS-overeenkomst en de bio-octrooirichtlijn 98/44/EG, voorafgaand aan de toezending van het wetsontwerp beperkte veredelingsvrijstelling. Graag een reactie.

Hoe staat het met de voortgang van het Hongaarse compromisvoorstel om lidstaten de mogelijkheid te geven teelt van genetisch gemodificeerde gewassen op hun grondgebied te verbieden op grond van een limitatieve lijst? De leden van de CDA-fractie steunen dit compromis, maar er moet wel sprake zijn van enige voortgang. In de EU zijn twee gewassen voor teelt toegelaten, terwijl in andere werelddelen vele malen meer gebruik wordt gemaakt van genetisch gemodificeerde gewassen. Deze EU positie remt innovatie en levert de Europese landbouw achterstand op. Graag een reactie van het kabinet.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de SP

De leden van de SP-fractie kijken uit naar het algemeen overleg met het kabinet over biotechnologie. Graag willen zij op de hoogte gebracht worden van de voortgang van het sectoroverleg en vragen ze u om het eindverslag toe te zenden.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van D66

De leden van de fractie van D66 hebben kennis genomen van de stukken op de agenda van het schriftelijk overleg.

Graag zouden de leden geïnformeerd worden over de status van het sectoroverleg middels een stand van zakenbrief.

Daarnaast vragen zij of er reeds een parallel overleg met Non Governmental Organisations (NGO's) over dezelfde onderwerpen heeft plaatsgevonden. Kunt u ons informeren over een eventueel overleg en de uitkomsten?

Als laatste ontvangen de leden graag een overzicht van de lopende biotechnologie wetgevingstrajecten in Nederland en Europa.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de ChristenUnie
De leden van de ChristenUnie-fractie houden graag een vinger aan de pols als het gaat over ggo's, en zijn daarom zeer geïnteresseerd in de Europese ontwikkelingen ten aanzien van meer nationale bevoegdheid en het betrekken van sociaal economische criteria. Het kabinet geeft aan dat er na het aannemen van een aantal amendementen in het Europees Parlement echter op korte termijn nog geen afronding in zicht is. Hoe ziet het proces er in de komende maanden uit? Waar stukt de voortgang met name op, en wat wordt er van Nederlandse zijde ondernomen om de vaart weer in het proces te krijgen?

Naast de procesvoortgang zouden de leden willen vragen om meer informatie met betrekking tot de inhoud. Over welke aanvullende criteria wordt precies gesproken? Kan aangegeven worden welke criteria grofweg door andere lidstaten zijn ingebracht die niet in de Nederlandse inbreng werden genoemd? In de brief van 9 november 2011 staat dat er een categorie amendementen is die losstaat van het voorstel. In hoeverre is er over de amendementen die zuiver betrekking hebben op het commissie-voorstel inhoudelijke overeenstemming bereikt tussen de lidstaten? In de bijlage bij brief RB/2011047830 staat te lezen dat de voorwaarden voor een nationaal teeltverbod « non-discriminatoire » moeten zijn. Wat betekent deze voorwaarde concreet? Betekent het dat in de toekomst ook importverboden mogen worden ingesteld op bijvoorbeeld RoundupReady soja of mais, of betekent het dat uiteindelijk alle ggo's die ergens in de wereld geteeld worden welkom zijn op Nederlandse akkers? Graag verduidelijking.

Daarnaast enkele vragen over het schadefonds. Kunt u verzekeren dat het schadefonds gevuld is en dat alle partijen overeenstemming hebben bereikt voor eventuele commerciële teelt. Wat zijn de garanties voor gentechnische telers? Kan toegezegd worden dat voor alle gewassen het principe «de vervuiler betaalt» leidend is voor het vullen van het restschadefonds voor co-existentie?

In de reactie op de COGEM evaluatie wordt geschreven dat de COGEM niet betrokken zal worden in de toekomstige sociaal-economische beoordeling van ggo-gewassen. Hoe verhoudt zich dat exact tot de signalering Sociaal-economische aspecten van ggo's, Bouwstenen voor een EU duurzaamheidsbeoordeling van genetisch gemodificeerde gewassen (090929-01), die de COGEM schreef en die gebruikt is als Nederlandse input voor het Europese proces dat nu vorm geeft aan de sociaal-economische criteria?

De leden van de ChristenUnie-fractie steunen het sectoroverleg over het kwekers- en octrooirecht, waarin constructief wordt samengewerkt om een oplossing te bereiken. Kan het kabinet duidelijkheid verschaffen over de fase waarin het proces zich nu bevindt? Op welke termijn kan de afronding van dit proces wordt verwacht? Voor de effectiviteit van het sectoroverleg achten de leden het wenselijk dat een einddatum wordt genoemd. Is het kabinet hiertoe bereid?

Tegelijkertijd bestaat er onduidelijkheid over de inzet in Europa. Waar de staatssecretaris van EL&I tijdens het algemeen overleg Biotechnologie op 18 mei j.l. zei: «We gaan met de lidstaten Duitsland, Frankrijk en Denemarken om de tafel» lezen de leden in de brief van de minister van EL&I dat hij zal nagaan of samenwerking met die landen wellicht opportuun is. Ook stelde de staatssecretaris van EL&I dat een uitgebreide kwekersvrijstelling gewenst is en dat daarvoor een wijziging van de richtlijn nodig is. Daar tegenover lezen de leden in de brief van de minister van EL&I dat hij nagaat of het wenselijk is een wijziging van de bio-octrooirichtlijn te bepleiten, of om andere oplossingen te overwegen die tegemoet komen aan de wensen van de kwekers.

Begint de inzet voor een brede kwekersvrijstelling te vertroebelen? Wie is de verantwoordelijke op dit dossier? Wat is er gebeurd met de duidelijkheid van de staatssecretaris van EL&I? Wat wordt er gedaan om de toezeggingen van het kabinet vorm te geven? Kan het kabinet bevestigen dat de inzet zoals verwoord door de staatssecretaris van EL&I leidend is? Tijdens het algemeen overleg van 18 mei jl. is door de leden van de ChristenUnie-fractie de vraag gesteld wie de brieven over octrooi- en kwekersrecht zal ondertekenen, aangezien er in de Tweede Kamer steeds goede inhoudelijke discussies plaatsgevonden hebben met de staatssecretaris van EL&I maar de brieven steeds ondertekend worden door de minister van EL&I. Daarna heeft de Kamer opnieuw twee brieven van de Minister van EL&I ontvangen. Hoewel de leden weten dat het kabinet met

één mond spreekt stellen zij het toch op prijs als duidelijk is welke bewindspersoon nu verantwoordelijk is voor dit dossier. Daarom herhalen de leden van de ChristenUnie-fractie de vraag of de Tweede Kamer voortaan met alleen de staatssecretaris van EL&I te maken kan hebben voor het dossier octrooi- en kwekersrecht.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de SGP
Het kabinet heeft zich tijdens het algemeen overleg Biotechnologie op d.d. 18 mei 2011 nadrukkelijk uitgesproken voor een uitgebreide kwekersvrijstelling in het octrooirecht en aanpassing van de Europese bio-octrooirichtlijn, mits rekening wordt gehouden met de belangen van chemie en de farmaceutische industrie. In de brieven van 16 augustus jl. en 20 september jl. lijkt het kabinet weg te draaien bij zijn principiële stellingname en toezegging tijdens het algemeen overleg. De terughoudende formuleringen roepen bij de leden van de SGP-fractie enkele vragen op. Staat het kabinet nog steeds achter de brede veredelingsvrijstelling in de Europese bio-octrooirichtlijn, mits recht gedaan kan worden aan de belangen van chemie en de farmaceutische industrie? Het kabinet geeft aan dat naast de uitgebreide veredelingsvrijstelling in de bio-octrooirichtlijn ook alternatieven worden bekeken. Is de veronderstelling juist dat het kabinet, gelet op de toezegging tijdens het algemeen overleg, daarbij doelt op alternatieven die minstens gelijkwaardig zijn een uitgebreide veredelingsvrijstelling?

De leden van de SGP-fractie leggen het kabinet de volgende casus voor: recent heeft het Spaanse veredelingsbedrijf Zayintec patent aangevraagd op een bepaalde resistentie tegen de Tuta Absoluta (mineermot) in tomaat. De Tuta Absoluta zorgt voor veel schade in tomatengewassen, met name in gebieden langs de Middellandse Zee. Binnen en buiten de wetenschap wordt wereldwijd onderzoek gedaan naar resistentie tegen deze mineermot. Op de schouders van de wetenschap en de beschikbaarheid van wilde tomatenvariëteiten in de vrije natuur heeft Zayintec de genoemde resistentie gevonden en nu zelfs ook gepatenteerd. Het patenteren van de genoemde resistentie kan het voor andere veredelingsbedrijven echter moeilijk maken tomatenrassen met de genoemde resistentie door te ontwikkelen. Acht het kabinet deze gang van zaken in principieel en sociaaleconomisch opzicht, dus los van de juridische ruimte, wenselijk?

Het kabinet schrijft dat hij via ondermeer de landbou wattachés na zal gaan hoe andere lidstaten denken over een uitgebreide veredelingsvrijstelling. De leden van de SGP-fractie vinden dat onvoldoende. Is het kabinet bereid zich in Brussel op politiek niveau uit te spreken tegen het overschaduwden van het kwekersrecht door het octrooirecht en tegen het (indirect) octrooieren van planteneigenschappen en plantenrassen? Is het kabinet bereid zich in Brussel op politiek niveau uit te spreken voor aanpassing van de Europese bio-octrooirichtlijn door invoering van een uitgebreide veredelingsvrijstelling (onder voorbehoud dat recht gedaan wordt aan de belangen van chemie en farma-) of gelijkwaardige alternatieven? Is het kabinet bereid zich op politiek niveau aan te sluiten bij de stevige inzet van bijvoorbeeld de Duitse landbouwminister Aigner? De leden van de SGP-fractie wijzen daarbij op de positie die het Europese patentenbureau recent heeft ingenomen en het momentum wat daarmee is gecreëerd voor politieke stellingname en politieke discussie op Europees niveau. Zij heeft recent de behandeling van een patentaanvraag van het Israëliësche landbouwministerie met betrekking tot een zogenaamde «schrompeltomaat» opgeschort, omdat zij zich eerst wil buigen over de principiële vraag of plantenrassen die via klassieke veredeling zijn ontwikkeld gepatenteerd mogen worden. Deelt het kabinet de mening van de SGP-fractie dat het Europese patentenbureau deze

principiële vraag terecht op tafel heeft gelegd? Deelt het kabinet de mening van de SGP-fractie dat deze principiële vraag niet beantwoord moet worden door juristen, maar door de politiek? Is het kabinet bereid naar aanleiding van de vraag die het Europese patentenbureau op tafel heeft gelegd in Brussel op politiek niveau uit te spreken tegen het indirect patenteren van plantenrassen?

De dialoog tussen groenteveredelaars over de licentiegedragscode kabbelt voort. Uit het verslag maken de leden van de SGP-fractie op dat op zich constructief overleg gevoerd wordt, maar dat er verschillen van mening blijven. Zij vragen het kabinet om druk op het proces te houden. Is het kabinet bereid de betrokken partijen een deadline te geven, bijvoorbeeld 1 mei 2012?

Wanneer komt het wetsvoorstel inzake de beperkte veredelingsvrijstelling in de Rijksoctrooiwet naar de Kamer, inclusief het advies van Raad van State over de brede veredelingsvrijstelling in de Europese bio-octrooirichtlijn in relatie tot het Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS) verdrag?

De leden van de SGP-fractie hebben kennis genomen van de juridische analyse van het kwekers- en octrooirecht door het ministerie en de visie van Plantum, gebaseerd op de analyse van de expert op het gebied van Intellectueel Eigendom bij Hogan Lovells. Zij leggen het kabinet de volgende gedachtegang voor:

Een belangrijk onderdeel van de plantenveredeling is veredeling op ziekteresistentie. De kern daarvan is doorontwikkeling en multiresistentie. Dat betekent: voortbouwen op bestaande rassen. De leden achten het maatschappelijk ongewenst als door een octrooi op een resistentie-gen één bedrijf zijn octrooirechten kan laten gelden op alle plantenrassen met deze resistentie. Zeker niet als dat betekent dat zo'n ras resistenties bevat die er door andere bedrijven in zijn gebracht, met hulp van het kwekersrecht. Dit is een belangrijk bezwaar van de leden van de SGP-fractie tegen de brede reikwijdte van de octrooibescherming van planteigenschappen, tegen de uitholling van de niet-octrooierbaarheid van plantenrassen (artikel 4 van de bio-octrooirichtlijn), en tegen de uitholling van het International Union for the Protection of New Varieties of Plants (UPOV) verdrag.

De leden vragen aandacht voor de artikelen 7 en 8 van het TRIPS-verdrag waarin het ook gaat over het wederzijds voordeel van producenten én gebruikers en over evenwicht tussen rechten en verplichtingen. Zij vinden dat het evenwicht ten aanzien van octrooiering van planteigenschappen zoek is. Een uitgebreide veredelingsvrijstelling in de bio-octrooirichtlijn zou dit evenwicht terug kunnen brengen.

In zijn juridische analyse heeft het kabinet met name de artikelen 28 en 30 van het TRIPS-verdrag tegen de uitgebreide veredelingsvrijstelling in stelling gebracht. Dat vinden de leden van de SGP-fractie niet plausibel. Voor planten, inclusief hun eigenschappen, en plantenrassen geldt in de eerste plaats artikel 27. Lidstaten moeten in ieder geval plantenrassen beschermen. Het huidige kwekersrecht, inclusief uitgebreide veredelingsvrijstelling, voldoet aan de doelen van het TRIPS-verdrag en aan artikel 27. Lidstaten krijgen daarnaast de vrijheid om octrooiering van planten, inclusief hun eigenschappen, te verbieden. Dat gaat veel verder dan octrooierbaarheid van planteigenschappen in combinatie met de uitgebreide veredelingsvrijstelling. Het geeft, naar het oordeel van de leden, de ruimte aan die lidstaten hebben en plaatst de toepassing van de artikelen 28 en 30 in het juiste perspectief.

De leden van de SGP-fractie vragen het kabinet deze gedachtegang mee te nemen in de adviesaanvraag bij Raad van State over de uitgebreide veredelingsvrijstelling en ontvangen graag een inhoudelijke reactie op

deze gedachtegang, al dan niet na ommekomst van het genoemde advies van Raad van State.

De leden van de SGP-fractie zijn benieuwd naar de stand van zaken ten aanzien van cisgenese. Het verslag van het onderzoek van de EFSA zou naar verwachting direct na de zomervakantie, inclusief kabinetsreactie, naar de Kamer gestuurd worden. Voor zover de leden weten, is dat nog niet gebeurd. Zij horen graag wanneer verlag en kabinetsreactie naar de Kamer gestuurd kan worden.

De leden van de SGP-fractie stellen het op prijs om alle meer generieke signaleringen, adviezen en rapporten van de Commissie genetische modificatie (COGEM) in afschrift te ontvangen. Zij lezen dat het kabinet geen principiële bezwaren tegen deze werkwijze heeft. Zij vragen het kabinet zijn praktische bezwaar opzij te zetten. Genetische modificatie is een maatschappelijk gevoelig thema. De leden willen daarom graag rechtstreeks door de COGEM op de hoogte gehouden worden. Een direct afschrift staat een kabinetsreactie bovendien niet in de weg.

Het kabinet gaat in zijn brieven over het Hongaarse compromisvoorstel inzake de toelating van genetisch gemodificeerde organismen (ggo's) in op de mogelijkheid om nationale maatregelen te baseren op milieudoelen. Zij is van mening dat nationale maatregelen niet bedoeld zijn als alternatief voor de EU veiligheidsprocedure en dus gebaseerd moeten zijn op gronden die in die procedure niet aan de orde komen. Is het kabinet met de leden van de SGP-fractie van mening dat nationale maatregelen tenminste gebaseerd moeten kunnen worden op regionale milieuaspecten in zoverre deze milieuaspecten niet of onvoldoende zijn meegewogen in de EU toelatingsprocedure?

Het belang van goede co-existentie van genetisch gemodificeerde gewassen en niet gemodificeerde gewassen wordt breed gedeeld. Is de veronderstelling juist dat nationale maatregelen ook gebaseerd mogen zijn op de mate waarin co-existentie mogelijk is? Zo niet, wil het kabinet daar in het kader van de onderhandelingen over het Hongaarse compromisvoorstel voor pleiten?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren hebben kennis genomen van de verschillende brieven over biotechnologie die recent aan de Kamer zijn gestuurd. Uit al deze brieven blijkt dat het kabinet de teelt en het gebruik van gentechnologie wil stimuleren, en de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren keuren dit sterk af. Gentechnologie brengt risico's met zich mee, en levert op geen enkele wijze een bijdrage aan een duurzamere wereld. Het gebruik van gentechnologie wijzen de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren dan ook af. Zij willen een aantal vragen stellen over de voorliggende brieven.

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren hebben met veel zorg kennis genomen van het voornemen van BASF om gentech-aardappels te gaan telen in Nederland. Deze aardappels zijn gemanipuleerd ten behoeve van industriële productie, en bevatten antibioticaresistente genen. Volgens deskundigen bestaat het risico dat deze genen zich verspreiden, en dat is gezien de groeiende problematiek van antibioticaresistentie, ook in de bodem, een zeer serieus probleem naar mening van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren. Bij een veldproef in Zweden bleek BASF al niet in staat de gentechaardappels te scheiden van niet-gentech aardappels. U gaf ook al eerder toe dat een vermenging van gangbare en biologische aardappels niet uitgesloten kan worden. Dit vormt naar

mening van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren een groot risico voor de productie van pootaardappelen in Nederland, deelt het kabinet die zorg? Kan het kabinet daarbij ook ingaan op de mogelijke gevolgen van vermenging van de Amflora met biologische en gangbare (poot)aardappelen, die naar mening van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren zeer desastreus kan uitpakken, ook omdat de Amflora aardappel niet geschikt is voor consumptie?

De huidige co-existentieafspraken zijn naar mening van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren volstrekt onvoldoende om biologische en gangbare producenten te beschermen tegen vervuiling van hun productie met gentech, deelt u die mening? Op welke wijze wil het kabinet deze vermenging voorkomen? Deelt het kabinet de mening van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren dat juist bij aardappels, die op grote schaal, ook als pootgoed, worden geteeld in Nederland, vervuiling met genetisch gemanipuleerde aardappels een groot risico is, en dat dit soort uitgangsmateriaal extra bescherming behoeft? Is het kabinet bereid de teelt van gentech-aardappels in Nederland te verbieden om de biologische en gangbare teelten te beschermen?

Dat de Amflora aardappel goedgekeurd is door de EFSA is zwaar omstrepen, juist ook vanwege de antibioticaresistente genen in de aardappel. Volgens Corporate Europe Observatory (CEO), een ngo in Brussel die onderzoek doet naar de lobbyactiviteiten van grote bedrijven in Brussel, was er sprake van belangenverstremming, meer dan de helft van het panel van de EFSA dat adviseerde over deze toelating, en zeer gebrekkig wetenschappelijk onderzoek naar de risico's van deze toelating¹. CEO onthulde tevens dat BASF zeer agressief gelobbyd heeft voor toelating van deze omstreden aardappel, dat zij dreigden hun activiteiten in Europa te staken en dat zij zelfs bedreigd hebben met juridische actie tegen de Europese Commissie. De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren zien dat het zeer vaak het geval is bij de EFSA dat zij toegeeft aan de belangen van de industrie, zoals zij ook dit keer weer gedaan hebben. Deze zorgen zijn ook al vaker in de Kamer geuit. In reactie op deze zorgen heeft de EFSA de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu een brief geschreven waarin zij verzekert dat alles bij de EFSA er keurig aan toegaat. Het kabinet geeft in zijn reactie daarop aan de Kamer aan dat de EFSA naar haar mening voldoende duidelijk heeft gemaakt hoe de onafhankelijkheid en transparantie wordt gewaarborgd. De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren vinden dit een zeer naïeve reactie van het kabinet. Uiteraard zegt de EFSA zelf dat er geen sprake van belangenverstremming is. Maar keer op keer blijkt dat dit wel het geval is. Onlangs hebben de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren ook vragen² gesteld over de verdenkingen van belangenverstremming rond het veilig bevinden van het gebruik van aspartaam in voedingsmiddelen. Ook hier bleek dat leden van het panel van de EFSA dat hierover adviseerde, banden hadden met producenten die gebruik maken van deze stof. De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren hebben tot heden nog geen antwoord mogen ontvangen op deze vragen. Zo simpel zit het kennelijk dus niet in elkaar, dat de onafhankelijkheid en transparantie van de EFSA volledig te vertrouwen is. De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren krijgen graag een reactie op de bevindingen van CEO inzake de toelating van de Amflora, en de toezegging dat het kabinet zelf onderzoek zal doen naar de transparantie en mogelijke belangenverstremming bij de EFSA.

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren begrijpen ook niet dat het kabinet op dit moment akkoord gaat met de teelt van gentechnologie in Nederland. Er is door de Kamer uitgesproken dat de toelaatbaarheid teelt van gentechnologie niet alleen op milieurisico's beoordeeld zou moeten worden, maar ook op de sociaal-economische aspecten van

¹ <http://www.corporateeurope.org/publications/approving-gm-potato-conflicts-interest-flawed-science-and-fierce-lobbying>

² Tweede Kamer, vergaderjaar 2011–2012, Vragen 2011Z20657

ggo's. Ook in de andere lidstaten van de EU wordt dit gevoel breed gedeeld, en in Brussel is er nu een proces gaande om dit concreet vorm te geven. De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren vragen het kabinet dan ook een moratorium in te stellen op de teelt van gentech in Nederland, in ieder geval totdat er bruikbare criteria zijn om ook de sociaal-economische gevolgen van gentechteelt mee te wegen in de besluitvorming, is het kabinet hiertoe bereid? Zo nee, waarom niet? Kan het kabinet aangeven wat de huidige stand van zaken is rond de Europese besluitvorming over de sociaal economische aspecten van ggo's en welk tijdspad hij hierover verwacht?

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren volgen met veel belangstelling de gang van zaken rond het invoeren van de mogelijkheid dat lidstaten zelf mogen beslissen of zij teelt van gentech op hun grondgebied al dan niet toestaan. Elk lidstaat moet naar de mening van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren het recht hebben om de teelt van genetisch gemanipuleerde gewassen op zijn grondgebied te verbieden op gronden die hijzelf belangrijk vindt. Dat verbod moet standhouden in een rechtszaak, ook als de World Trade Organization (WTO) een zaak aanhangig maakt. Ook de milieu- en sociale gevolgen van genetisch gemanipuleerde gewassen een grond moeten naar de mening van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren grond kunnen zijn voor een verbod, deelt het kabinet die mening?

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren zijn blij met de aangenomen amendementen van het Europese Parlement waardoor ook de milieugevolgen van ggo's kunnen worden meegewogen in deze besluitvorming. Het meewegen van milieudoelen in deze besluitvorming betekent naar de mening van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren ook dat bijvoorbeeld gewassen die zo gemanipuleerd zijn dat ze resistent zijn tegen landbouwgif, geweid kunnen worden, deelt het kabinet die mening? Deze milieugevolgen worden niet meegenomen in de Europese besluitvorming en kunnen dus, anders dan het kabinet aan lijkt te geven in zijn reactie op de aangenomen amendementen, zeer wel op nationaal niveau een aanvullende grond zijn om teelt van gentech te weren, deelt het kabinet die mening? Betekent dit dus ook dat het in de toekomst mogelijk wordt om een generiek verbod voor herbicidenresistente ggo's- zoals RoundupReady mais en suikerbieten – kan worden ingesteld in Nederland?

Graag krijgen de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren een nadere reactie op de andere aangenomen amendementen van het Europees Parlement. De amendementen die het kabinet in de «tweede categorie» schaarst zijn naar mening van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren ook zeer waardevolle aanvullingen op het voorstel dat er lag. Kan het kabinet nader aangeven wat deze amendementen betekenen voor het intellectueel eigendom, de aansprakelijkheid voor schade en de noodzaak voor co-existentiemaatregelen, en haar standpunt hierover geven? De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren hebben er in de discussies hierover steeds op gewezen dat een verplichting tot co-existentiemaatregelen essentieel is voor deze discussie, deelt het kabinet deze mening? In de brief over de amendementen van het EP aan het commissievoorstel voor renationalisering staat dat «co-existentiemaatregelen, intellectueel eigendom en aansprakelijkheid voor schade los staan van het renationaliseringvoorstel». Kan het kabinet uitleggen waarom dit geen sociaaleconomische gevolgen van ggo teelt zouden zijn? In eerdere debatten is aan de orde geweest dat er overleg nodig is met onze buurlanden in verband met eventuele ggo teelt in de grensgebieden. De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren willen graag weten of dit overleg reeds plaats heeft gevonden en wat hiervan de uitkomsten zijn. De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren willen hun grote waardering uitspreken voor de gemeente Tilburg

die ervoor heeft gekozen een gentech-vrije gemeente te worden. Zij zien in meer delen van het land dit sentiment leven, en vragen het kabinet regio's die de teelt van gentech willen weren hiertoe in staat te stellen en hierin te ondersteunen, is het kabinet hiertoe bereid?

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren zijn zeer bezorgd over de trend naar steeds meer genetisch gesol met dieren. Genetische manipulatie en klonen leidt tot heel veel dierenleed. De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren willen graag de laatste stand van zaken weten rond de instelling van een verbod op de import van nakomelingen van gekloonde dieren te komen. Deze wens heeft de Kamer met het aannemen van een motie van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren bekrachtigd. Uit een advies van de juridische dienst van de Raad voor Dierenaangelegenheden bleek hoe dergelijk verbod kan worden geregeld. Ethische gronden kunnen een reden kunnen zijn voor een dergelijk verbod, deze zouden geaccepteerd worden door de WTO. Is het kabinet bereid zich, ondanks het uitblijven van maatregelen van de Europese Commissie, voor een dergelijk verbod in te spannen? Welke mogelijkheden ziet hij hiertoe?

Graag willen de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren weten waarom de COGEM onlangs een congres organiseerde over genetisch gemanipuleerde dieren. De COGEM nam daar de stelling in dat het huidige «nee-tenzij» beleid met betrekking tot het knutselen aan dieren op de schop moest, vanwege internationale ontwikkelingen op dit vlak. Deelt het kabinet die mening van de COGEM? De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren keuren deze opstelling van de COGEM sterk af. Zij vinden geknutsel aan de genen van dieren onaanvaardbaar, en zij weten zich hierin gesteund door een ruime meerderheid van de Kamer. De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren willen benadrukken dat het «nee-tenzij» beleid gegrond is in ethische overwegingen, en dat dit onder geen enkele omstandigheid mag wijzigen, ook zeker niet onder economische druk, deelt het kabinet dit standpunt?

Dat de COGEM dit soort standpunten zo ferm ventileert is naar de mening van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren tekenend voor de veel te politieke opstelling van de COGEM. Deze opstelling bleek ook uit de evaluatie van de COGEM, naar de mening van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren. Bent u bereid de COGEM hierop aan te spreken? Zo nee, waarom niet?

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren hebben begrepen dat het Europese Patentbureau momenteel onderzoekt of op gewassen die door klassieke veredelingsmethoden zijn ontwikkeld een patent kan worden neergelegd, kan het kabinet dat bevestigen? Dit is een zeer zorgelijke ontwikkeling naar de mening van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren, deelt het kabinet deze zorg? Zo ja, is hij bereid zich in deze discussie te mengen en te benadrukken dat het patenteren van leven ongewenst is? Naar mening van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren toont deze ontwikkeling aan dat er grote snelheid moet worden gemaakt in het breed invoeren van het kwekersrecht, deelt het kabinet die mening? De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren vinden het kwekersrecht van groot belang voor het beschikbaar maken en houden van uitgangsmateriaal voor boeren wereldwijd, hier en in ontwikkelingslanden. Dat gaat over het vrij beschikbaar stellen van zadjes van genetisch materiaal, omdat dat van niemand is en dus van iedereen. Patenten op het leven, of het nu soorten, eigenschappen, genen of techniek van veredeling betreft, vinden de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren ethisch volstrekt onverantwoord. De genetische rijkdom van het leven behoort toe aan de hele wereld, en niet aan een paar machtige multinationals die hun kans schoon zien om eigenaar te

worden van onze voedselvoorziening. Deelt het kabinet deze uitgangspunten? Het sectoroverleg dat er momenteel wordt gevoerd zal geen resultaten opleveren naar mening van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren. Het kabinet moet nu snel overgaan tot het breed neerleggen van het kwekersrecht in nationale wetgeving en tot het doen van de benodigde aanpassingen in de Europese richtlijnen, is het kabinet daartoe bereid? Het is naar de mening van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren niet nodig dit in mondiaal verband te regelen, en zij krijgen graag een reactie waarom uit de laatste brief van het kabinet opeens blijkt dat hij dit wel vindt.